

ÇALIŞAN 757 BİN KİŞİ İŞ ARIYOR

Seyfettin Gürsel*, Gökçe Uysal** ve Mine Durmaz***

Yönetici özeti

İşsizlerin ve çalışmak istediği halde iş aramaktan vazgeçmiş olan ümidi kırık bireylerin sayısı Türkiye işgücü piyasasında yakından takip edilen istatistiklerdir. Bu iki istatistiğe ek olarak çalıştığı halde iş aramaya devam eden bireylerin sayısı, işgücü piyasasına dair önemli bilgiler içerir. Türkiye'de çalışan yaklaşık 25,5 milyon bireyin 757 bini (yüzde 3) çalışıyor olmasına rağmen iş aramaya devam etmektedir. Çalıştığı halde iş arayan bireylerin oranı 2009'dan 2012'ye istikrarlı şekilde gerilemiş, ancak 2013'te artmıştır. Bu bireylerin büyük çoğunluğunun ücretlerinden memnun olmadığı için iş aradığını, azımsanamayacak bir kısmı da çalışma şartlarından şikayetçi olduğunu söylemektedir. Çalıştığı halde iş aramanın kayıt dışı çalışanlar arasında daha yaygın olduğu da görülmektedir.

Çalışırken iş arayanların sayısı: 2009-2013

İşsizlik, diğer ifadeyle işsiz olup iş arayanların sayısı, her ekonomide en yakından takip edilen göstergelerden biridir. Betam olarak biz de bu göstergeyi aylık "İş gücü piyasası görünümü" araştırma notlarıyla takip ediyoruz. İş aramaya da, dolayısıyla işsiz tanımına girmese de, çalışmaya istekli ve hazır ancak iş bulma ümidi olmadığından iş aramayanlar da işgücü ekonomisinin ilgilendiği bir diğer olgudur. Buna karşılık bir işte çalışan ancak çeşitli nedenlerle işinden memnun olmayıp yeni bir iş arayanlarla ilgili bir çalışma Türkiye'de henüz yapılmamıştır. Bu araştırma notunda bu konuya dikkat çekmek amacıyla halen çalışmakta olup iş arayanları çeşitli boyutlarıyla incelemek istiyoruz.

Halihazırda çalışıyor olmasına rağmen iş arayanlara dair veriler Hane Halkı İşgücü Anketi (HİA) mikro veri setlerinden elde edilebilir. 2009 yılında kimi sorularda yapılan değişiklikler sebebiyle bu araştırma notundaki analizi 2009-2013 yılları için yapıyoruz. HİA soru kağıdında çalışan bireylere iş arayıp aramadıklarına dair sorular yöneltilmiştir. HİA mikro verisinde iş aradığını beyan eden çalışanları "çalışırken iş arayan bireyler" olarak tanımlıyoruz. Soru kağıdında aynı zamanda çalışan bireylere iş arama kanallarından herhangi birini ya da birkaçını kullanarak iş arayıp aramadıkları sorulmaktadır. İstihdamda olup iş arayanların ezici çoğunluğu (yüzde 94,3'ü) TÜİK'in dikkate aldığı iş arama kanallarından birini ya da bir kaçını kullandığını beyan etmektedir (Ek Tablo 1). Bu bakımdan istihdamda olup iş arama olgusunun standartlara uygun olduğu söylenebilir.

Tablo 1'de özetlenen verilere dair ilk gözlemimiz istihdamda olup iş arayanların sayısının nispeten düşük olduğudur. 2009 yılında yaklaşık 21 milyon çalışanın 700 bin kadarı (toplam istihdamın

* Prof. Dr. Seyfettin Gürsel, **Betam**, Direktör, seyfettin.gursel@eas.bahcesehir.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr. Gökçe Uysal, **Betam**, Direktör Yardımcısı, gokce.uysal@eas.bahcesehir.edu.tr

*** Mine Durmaz, **Betam**, Araştırma Görevlisi, mine.durmaz@eas.bahcesehir.edu.tr

yüzde 3,4'ü) yeni bir işe geçmeyi arzulamaktadır. Bu sayı 2012 yılına kadar düzenli bir düşüş sergilemiş, toplam istihdam 25 milyona yaklaşırken yeni iş arayanların sayısı 600 bine, toplam istihdam içindeki payları da yüzde 2,4'e kadar gerilemiştir. Bununla birlikte çalışırken iş arayanların sayısında 2013 yılında bir artış söz konusudur. Toplam istihdam 700 bin kadar artarken yeni iş arayanların sayısı 157 bin artarak 757 bine, oranı da yüzde 3'e yükselmiştir. 2014 mikro verileri henüz elimizde olmadığından bu artışın yeni bir eğilimin işareti olduğu şimdilik iddia edilemez. Yine de 2012 yılından itibaren ekonomik büyümenin sert bir düşüşe maruz kaldığını ve işsizliğin yüzde 9,2'den 9,7'ye yükselerek artış eğilimine girdiğini hatırlatmak isteriz. Bu gelişmenin çalışanlar arasında memnuniyetsizliği artırmış olması muhtemeldir.

Tablo 1: Yıllara göre istihdamda olanların sayısı ve evrimi

	2009		2010		2011		2012		2013	
	Kişi sayısı (bin kişi)	%	Kişi sayısı (bin kişi)	%	Kişi sayısı (bin kişi)	%	Kişi sayısı (bin kişi)	%	Kişi sayısı (bin kişi)	%
İş arayanlar	716	3,4	703	3,1	641	2,7	600	2,4	757	3,0
İş aramayanlar	20.561	96,6	21.891	96,9	23.470	97,3	24.221	97,6	24.767	97,0
Toplam	21.277	100	22.594	100	24.110	100	24.821	100	25.524	100

Kaynak: TÜİK 2009-2013 Hane halkı İşgücü Anketleri; Betam

Yeni iş aramanın başlıca nedeni: Gelir yetersizliği

İstihdamda olup yeni iş arama olgusu mevcut işte çeşitli nedenlerle duyulan memnuniyetsizliğin sonucudur. TÜİK sekiz adet memnuniyetsizlik kaynağı belirlemiştir (Tablo 2). Başlıca nedenin beklendiği gibi gelir yetersizliği olduğu görülmektedir. “Daha fazla çalışmaksızın daha fazla gelir elde etmek için” yeni iş aradığını beyan edenlerin oranı yüzde 38,6’dır. “Yaptığı iş geçici ya da mevsimlik olduğu için” iş arayanları (yüzde 11,4), keza “daha fazla süre çalışabileceği başka bir iş isteyenleri” (yüzde 11,2) ve son olarak “mevcut işine ek iş arayanları” (yüzde 6,7) gelir yetersizliğinden muzdarip gruba eklediğimizde, düşük gelirden kaynaklanan memnuniyetsizliğin ağırlığının 2013 itibarıyla yüzde 68'e (514 bin) yükseldiğini görüyoruz. 2009 yılında gelir yetersizliğinin toplam payının yüzde 79,5 olduğunu belirtelim.

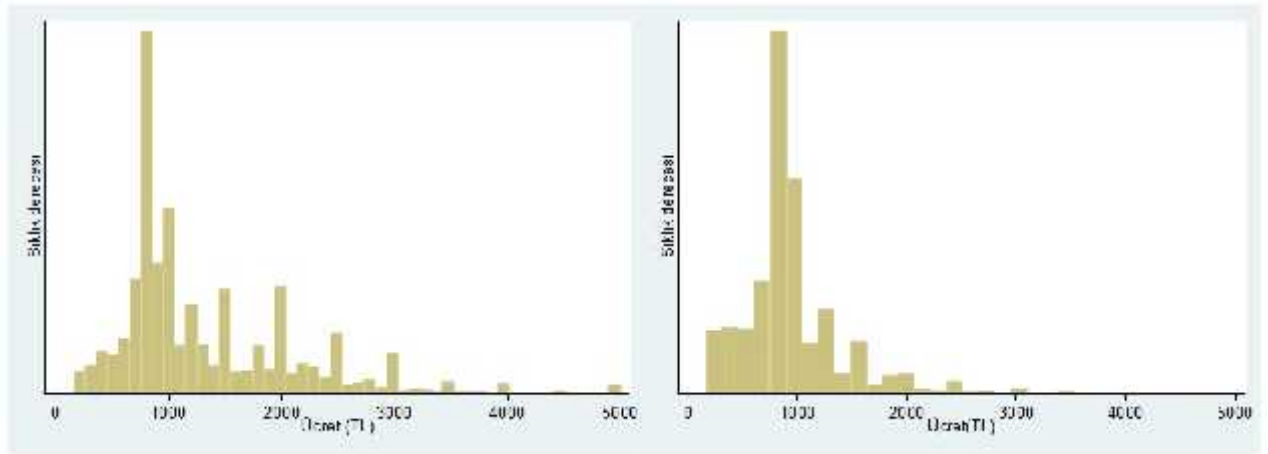
Bu bulgu ücretli kesimde yeni iş arayanlar ücret düzeyleri itibarıyla irdelendiğinde de doğrulanıyor. Şekil 1'de ücret düzeylerine göre çalışanların dağılımı ile yeni iş arayan ücretlilerin dağılımı 2013 itibarıyla gösteriliyor. Açıkça görüldüğü gibi iş arayanlar görece düşük ücretlerde daha fazla yoğunlaşıyorlar. Yüksek ücretlere doğru gidildikçe yeni iş arama hızla azalıyor ve aylık olarak 2000 TL'den sonra hemen hiç kalmıyor.

Tablo 2: Yıllara göre istihdamda olup iş arama nedenleri

	2009		2010		2011		2012		2013	
	Kişi sayısı (bin kişi)	%	Kişi sayısı (bin kişi)	%	Kişi sayısı (bin kişi)	%	Kişi sayısı (bin kişi)	%	Kişi sayısı (bin kişi)	%
Daha fazla çalışmaksızın, daha fazla gelir elde etmek için	364	50,8	300	42,7	264	41,2	216	35,9	292	38,6
Mevcut işine ilave olarak başka bir işte daha çalışmak istediği için	62	8,7	72	10,3	58	9,0	56	9,4	51	6,7
Daha fazla süre çalışabileceği başka bir iş istediği için	74	10,3	76	10,8	70	10,9	69	11,5	85	11,2
Daha kısa süre çalışabileceği başka bir iş istediği için	6	0,8	5	0,7	3	0,4	3	0,5	6	0,7
Çalışma koşullarından memnun olmadığı için	74	10,4	112	16,0	121	18,9	117	19,5	157	20,8
Kendi mesleğinde çalışmadığı için	33	4,6	32	4,6	31	4,8	30	4,9	32	4,3
İşini kaybetme riski olduğu için	27	3,8	20	2,9	17	2,6	25	4,2	34	4,5
Yaptığı iş geçici veya mevsimlik olduğu için	69	9,7	79	11,3	65	10,1	69	11,6	86	11,4
Diğer	7	1,0	6	0,9	13	2,0	15	2,5	13	1,8
Toplam	716	100	703	100	641	100	600	100	757	100

Kaynak: TÜİK 2009-2013 Hanehalkı İşgücü Anketleri; Betam

Şekil 1: Ücret dağılımları (2013)

(a) Toplam Ücretliler

(b) Ücretli çalışıp iş aramaya devam edenler

Kaynak: TÜİK 2013 Hanehalkı İşgücü Anketi; Betam

Tablo 3'teki verilere göre ayda 1000 TL'den daha düşük ücrete sahip çalışanların toplam ücretli istihdam içindeki payı 2013 yılında yüzde 53,3 olmasına karşın bu ücret grubunun yeni iş arayan ücretliler içindeki payı yüzde 73,5'e yükseliyor. 1000 TL ile 2000 TL arası ücret grubundaki bu oranlar sırasıyla yüzde 31,1'e yüzde 23,2. 2000 TL'nin üzerinde ise yüzde 15,6'ya yüzde 3,3 oluyor. Bariz bir şekilde ücret yükseldikçe yeni iş arayanların görece ağırlığı hızla azalıyor.

Tablo 3: Ücret düzeylerine göre yeni iş arama (2013)

Ücret grupları	Toplam ücretli istihdam		İstihdamda olup yeni bir iş arayanlar	
	Kişi sayısı (bin kişi)	%	Kişi sayısı (bin kişi)	%
1000 ve daha az	8.268	53,3	313	73,5
1000-2000 arası	4.813	31,1	99	23,2
2000'den daha fazla	2.422	15,6	14	3,3
Toplam	15.504	100	426	100

Kaynak: TÜİK 2013 Hanehalkı İşgücü Anketi; Betam

Yeni iş aramanın ikinci önemli nedeni "çalışma koşullarından memnun olmamak". Bu nedeni beyan edenlerin sayısı 2009 yılında yüzde 10,4'den ibaretken, izleyen yıllarda hızla yükselerek 2013 yılında yüzde 21'e çıkıyor (Tablo 2). Çalışma koşullarının ağırlaşması olarak yorumlanabilecek bu gelişmenin nedenleri ayrıca araştırılmaya değer.

Yeni iş aramanın diğer nedenlerine dönecek olursak, "Kendi mesleğinde çalışmadığı için" ya da "işini kaybetme riski olduğu için" yeni iş aradığını beyan edenlerin payları (yüzde 4,3 ve 4,5) oldukça düşük görünüyor. "Daha kısa süre çalışabileceği bir iş" aradığını beyan edenlerin payı ise (yüzde 0,7) tamamen ihmal edilebilir düzeyde (Tablo 2).

Kayıt dışı çalışanlar çoğunlukta

Son olarak istihdamda olup yeni iş arayanların beklenebileceği gibi büyük ölçüde kayıt dışı çalışanlardan oluştuğunu vurgulayalım. 2013 yılı itibarıyla yeni iş arayan 757 bin kişinin 416 bini (yaklaşık yüzde 55'i) kayıt dışı çalışıyor. Kalan 341 bin iş arayan çalışan, halihazırda kayıtlı çalışıyor. Bu rakamlar kendi istihdamlarına oranlandığında kayıtlı çalışanların içinde yeni iş arayanların payı yüzde 2,1 olurken bu oran kayıt dışı çalışanların içinde iki kattan fazla artarak yüzde 4,4'e yükseliyor (Tablo 4).

Tablo 4: Kayıtlılık durumuna göre istihdamda olup yeni iş arayanlar (2013)

	TOPLAM		
	Kişi sayısı (bin kişi)	%	Kendi istihdam içindeki payı (%)
Kayıt dışı	416	54,9	4,4
Kayıtlı	341	45,1	2,1
Toplam	757	100	3,0

Kaynak: TÜİK 2013 Hanehalkı İşgücü Anketi; Betam

Özetlemek gerekirse çalıştığı halde iş arayanların toplam çalışanlar içerisinde yüzde 3 civarında olduğu ve büyük kısmının ücretlerinden memnun olmadığı için iş aradığı görülüyor. Çalışma koşullarından memnun olmayanların payı da azımsanamayacak boyutta. Son olarak veriler, çalıştığı halde iş aramanın kayıt dışı sektörlerde çalışanlar arasında daha yaygın olduğuna işaret ediyor.

Ek Tablo1: Yeni iş arayanların iş arama kanalı kullanma durumu (2013)

	Kişi sayısı (bin kişi)	%
İş aramak için bir kanal kullanalar	714	94,3
İş aramak için bir kanal kullanmayanlar	43	5,7
Toplam	757	100

Kaynak: TÜİK 2013 Hanehalkı İşgücü Anketi; Betam